

ლუარა სორდია¹

სოხუმის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

<https://doi.org/10.52340/sou.2022.20.08>

მეზღვაურისა და მოგზაურის პარადიგმა ედგარ პოსა და გალაკტიონ ტაბიძის შემოქმედებაში²

აბსტრაქტი. ამერიკელი შემოქმედის ედგარ პოსა და ქართველი პოეტების მეფის გალაკტიონის პოეზიაში განსაკუთრებულ ყურადღებას იქცევს ზღვის, ოკეანის, მეზღვაურისა და მოგზაურის სახეები, რომლებიც, მათი მთავარი ესთეტიკური პრინციპის-სახე-სიტყვათა მრავალმნიშვნელოვნების მიხედვით, სხვადასხვა ჭრილში მოიაზრება.

ბიბლიის, ღვთისმეტყველების კვალობაზე, ეს პოეტები ზღვას ბოროტების, ცოდვილი ცხოვრების სიმბოლოდ წარმოაჩენდნენ და უპირისპირდებოდნენ. მათთვის მთავარი იყო ღიზების წინააღმდეგ – „ქარის პირისპირ“ სვლა. ამასთან, მათი მიზანი იყო „სიბრძნის ზღვაში“ იქროს, მარგალიტის, მარადიულ ჭეშმარიტებათა მოხელთება, რასაც წარმატებით ახერხებდნენ.

ედგარ პოსა და გალაკტიონის შემოქმედებაში პოეტის სიმბოლოა მეზღვაური და მოგზაური, რომელსაც ხელეწიფება ამ მოგზაურობაში დაგროვილი ცოდნის მარაგის მხატვრულ სიტყვაში გაუკვდავება.

მათი უსასრულო ოდისეის წინამძღვარი იყო ნიჭის მომმადლებელი სამების მესამე წევრი სულიწმინდა, რომელიც, სასულიერო სახისმეტყველების კვალობაზე, მოიაზრება აფრის, იალქანის სახით.

¹ **ლუარა სორდია**, ფილოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორი, სოხუმის სახელმწიფო უნივერსიტეტის პროფესორი.

² მოხსენება წარმოდგენილი იყო სოხუმის სახელმწიფო უნივერსიტეტისა და კორნელი კეკელიძის სახელობის საქართველოს ხელნაწერთა ეროვნული ცენტრის მიერ ორგანიზებულ მეორე საერთაშორისო სამეცნიერო კონფერენციაზე „აფხაზეთის კულტურული ფასეულობანი: ენა, ლიტერატურა, ისტორია, სოციალური მეცნიერებანი, კულტურის ძეგლები“, რომელიც აკადემიკოს მარიამ ლორთქიფანიძის დაბადებიდან 100 წლისთავს მიეძღვნა 2022 წლის 8-9 დეკემბერს.

ნაშრომში კომპარატივისტიკული მეთოდის საფუძველზე, გაანალიზებულია მეზღვაურისა და მოგზაურის პარადიგმა ედგარ პოსა და გალაკტიონ ტაბიძის შემოქმედებაში.

საკვანძო სიტყვები: ედგარ პო, გალაკტიონ ტაბიძე, პოეზია, შემოქმედება, ზღვა, ოკეანე, მეზღვაური, ესთეტიკური პრინციპები.

Luara Sordia³

Sokhumi State University

A paradigm of a sailor and a traveler in Edgar Poe's and Galaktion Tabidze's creative works⁴

Abstract. The sea and the ocean are conceived by the American creator Edgar Poe and the Georgian poet Galaktion Tabidze in accordance with the Bible, Theology and in their surmounting they imply the elevation over the sins, getting over the difficulties and the mistletoes.

At the same time in their creative works the sea and the ocean are the symbols of genius, wisdom and beneficiation of converseness, the perception of the unperceived are connected with a great effort about they with their superhuman enthusiasm light all kinds of difficulties and active cherished goals. The image of a sailor and a traveler is the creator's paradigm which must go around the world.

Spiritually, assume everlasting problems and with a sailor's enthusiasm must defeat all kinds of misfortunes but a canvas, a pole, a sail which lead these sailors in the sea and the oceans are the symbols of the talent bestowing holy spirit.

The paper analyzes the paradigm of the sailor and the traveler in the works of Edgar Allan Poe and Galaktion Tabidze, based on the comparative method.

Key words: Edgar Poe, Galaktion Tabidze, poetry, creativity, sea, ocean, sailor, aesthetic principles.

ძირითადი კვლევა. ედგარ პოსა და გალაკტიონ ტაბიძის შემოქმედების უპირველესი ფენომენია ზღვა, ოკეანე. ზღვის სიმბოლური გააზრების მა-

---

³ **Luara Sordia**, Doctor of Philological Sciences, Professor of Sokhumi State University.

⁴ The report was presented at the second international scientific conference "Cultural Values of Abkhazia: Language, Literature, History, Social Sciences, Cultural Monuments" organized by Sokhumi State University and the Korneli Kekelidze National Center for Manuscripts of Georgia, which was dedicated to the 100th anniversary of the birth of academician Mariam Lortkifanidze on 8-8-2022. on December 9.

გალითებით უპირველესად ყურადღებას იქცევს წმინდა წერილი. ღვთისმეტყველება, სასულიერო მწერლობა.

„ბოროტეულნი აღელვებულ ზღვას ჰგვანან, რომელიც ვერ წყნარდება და მისი ტალღები ისვრის ლაფს და ტალახს“, გვამცნობს ესაია წინასწარმეტყველი (57,20) (ბიბლია, 1990: 116).

ნეტარი ავგუსტინეს მიხედვით, „ზღვა, მწარეწყლიანი მარილისგან და მშფოთვარე ქარიშხალთაგან, სიმბოლოა ამა სოფლისა“. იოანეს სახარების ნეტარი ავგუსტინეს განმარტების მიხედვით, ამ „ზღვაზე გადასასვლელი გემია ძელი, იგივე ჯვარი, ჯვარცმა“ (ავგუსტინე, 1985: 219).

წმინდა წერილის ენაზე ზღვა აჯანყებული, მოუსვენარი, ღვთისმოსაობის მტერი ხალხის სიმბოლოცაა, რაც უფლის სასჯელით მთავრდება და ამის მაგალითია ბაბილონის აღსასრული (გამოცხადება იოანე ღვთისმეტყველისა, 18,21) (ბიბლია, 2013: 996).

გალაკტიონს ცხოვრება წარმოდგენილი ჰქონდა ზღვის სახით და მის ბობოქრობას კლდისებურ სიმტკიცეს უპირისპირდება: „იბობოქრე, ცხოვრების ზღვა, ჩემს ირგვლივ, იბობოქრე, მე რა უნდა დამაკლდეს, პიტალო კლდეს რას დააკლებს ზღვის ტალღა, რას დააკლებს ზვირთი გამობრძმედილ კლდეს“ („იბობოქრე“) (ტაბიძე, 2016: 210).

ბიბლიაში ზღვის გადავლა ცოდვების დამარცხების, ზნეობრივი ამბლებების სიმბოლოა. ქრისტემ ზღვაზე სიარულის სასწაული აჩვენა, რაც მის სიწმინდეს, სულის ძლევამოსილება-ყოვლისშემძლეობას უსვამს ხაზს (მარკოზი, 4,48,49) (ახალი აღთქმა, 1992: 81). ასევე, ძე ღმერთმა დააწყნარა ქარი და ზღვა (მარკოზი, 4,39) (ახალი აღთქმა, 1992 :76). ანალოგიური ძალისხმევა არ აღმოაჩნდა მოციქულ პეტრეს, როგორც „მცირედმორწმუნეს“ (მათე, 15,-18,29,30,31) (ახალი აღთქმა, 1992: 32).

ებრაელი ხალხის წინამძღოლმა მოსემ ღმერთის ნაბოძები სასწაულმოქმედი კვერთხით გადალახა ცოდვის ზღვა და სამშვიდობოს გაიყვანა თავისიანები, მისი მღევნელები კი დაიღუპნენ (ბიბლია, 1990: 71-72).

იტალიელი გენიოსის – დანტეს სულის ხომალდი არ ეპუებოდა ზღვის აზვირთებას: „ამიერიდან სულის ჩემის ხომალდი მალი უკეთეს წყალთა საუფლოში ზეასწევს აფრას, ჩვენს უკან დარჩა ზღვა ასევე აზვავებული. ის ზღვა, რომელსაც აწ ხომალდი მიაპობს ჩემი, არც მცირე ნავის ასპარეზი ეგონოს ვინმეს, არცთუ ძაბუნი მენავისგან გადასალახი“ (7,166,437). წმინდა მამა მოგვიწოდებს: „გქონდეს რწმენა და წრფელი სინდისი, რაც უარყო ზოგ-ზოგმა და მარცხი განიცადა რწმენის წიაღში, როგორც ხომალდმა ზღვაში“ (პავლე მოციქული, I ტიმოთეს მიმართ, 1,12) (ბიბლია, 2013: 971).

ზღვის – ცხოვრების ცოდვების და ამალღებული ოცნების დაპირისპირებაა გალაკტიონის ლექსში „თეთრი ოცნება“, რომელშიც დამარცხებაა ბოროტეულთა ხვედრი. „მილიონებში ხელისმრეველი“ პოეტი თავისი აურაცხელი შემოქმედებითი სიმდიდრეებიდან უპირველესად ზღვას ასახელებდა: „ამ საუკუნის სადიდებლად კვლავ მოიმართა ზღვის ჩანგი მკვეთრი“.

გალაკტიონის პოეზიაში გვხვდება „ზღვა სიცხადის და ოცნებისა, ცხოვრების ზღვა, აღტაცების ზღვა, სიბრძნის ზღვა, ფიქრთა ოკეანე“... პოეტი საკუთარ არსებაში გრძნობდა ზღვის მშფოთვარებას (ჩემი გულია დღეს ეს შავი ზღვა), ფიქრთა ოკეანეს („გურიის მთები“).

ზღვა, ოკეანე ესახებოდა დიადის შექმნის სტიმულად („რომ შეჰქმნა რამე დიადი“). „რას ნიშნავს ზღვა ახმაურდა? – კითხულობდა პოეტი და განმარტავდა: „ზღვა ახმაურდა ეს ნიშნავს, რომ ახმაურდა გენია“.

პოეტის საასპარეზოა ზღვა, ოკეანე, ტრანსპორტი – გემი, ნავები, ხომალდები, ოცნების ნავი, ოქროს ნავი, ფიქრთა ნავი, ლაჟვარდის გემი.

გალაკტიონის ლექსში მეზღვაურები ღვინოს მიირთმევენ, რაც მორწმუნეობის სიმბოლოა, რადგან წმინდა წერილში ძე ღმერთის მოვლინება ემსგავსება ნადიმს, რომელშიც გამასპინძლება მოხდება „ღვინით, ძველისძველი ღვინით“: „გაუმართავს ცაბაოთ უფალ-ყველა ხალხს ამ მთაზე ნადიმს მსუყე კერძებით, ნადიმს ძველი ღვინით, ძველის ტვინიანი მსუყე კერძებით, ძველი, დაწმენდილი ღვინით“ (ესაია წინასწარმეტყველი, 25,6) (ბიბლია, 1990: 546).

ქართველი პოეტი „ოქროსფერ ნავში“ იმყოფებოდა შოთა რუსთაველთან („მთვარის ნაამბობიდან“), ედგარ პოსთან და ნოვალისთან („ის ადგილები“), რაც წინაპრებთან გენეტიკური კოდების მსგავსებით, რეინკარნაციის თეორიით აიხსნება.

გენიის ზღვისებური აბობოქრება განაპირობებდა გალაკტიონის და ბეთჰოვენის შემოქმედების მსგავსებას: „სად ზღვის ჭავლებია, ყვავილთა მთოველი, კვლავ ვხვდებით ერთმანეთს მე და ბეთჰოვენი. სიზმარი მგონია, ზღაპარი მგონია, ქართული მოტივი – მეცხრე სიმფონია“.

დაღუპული ხომალდების რექვიემია ლექსი „დაიღუპა ის ხომალდი“ (ტაბიძე, 1992: 320). ზღვაში მოგზაური პოეტის თანამდევია ყინულის მთები, ყინულის კოშკები, ყინულის სასახლეები, ყინულოვანი ქალაქია ირგვლივ, მაგრამ დიდი ძალისხმევით, პოეტის გულის სითბოთი იმსხვრევა ეს საბედისწერო გარემოცვა და თავისუფლდება გზა „საოცნებო ედემისკენ“, ანუ სიმბოლურად მინიშნებულია ტრაფარეტის, სტანდარტის დამარცხებაზე, ახალი პოეტური სამყაროს შექმნაზე („მეხედეთ, მიწა!“) (ტაბიძე, 1977: 232-237).

„ღრიანცელში“, „ქაფიან ქარებში“ მავალი პოეტის „ცისფერ ხომალდს გზა არ ერევა, ის უცდომლად აგნებს ნავსადგურს, მიზანს („გრიგალს, ქარიშხალს ვსვამთ ამის შემდეგ“) (ტაბიძე, 1977: 236).

გრიგალები, დემონები, ღრუბლები, დაღეწილი ცა, მეკობრეები, დაღუპული ხომალდის ხილვა და აღსასრულის მოლოდინია „ზღვის ეფემერაში“, მაგრამ ლექსის პერსონაჟის ურთულესი მიზანი მაინც მიღწეულია, ეს არის „მალსტრომთა ძირით მარგალიტის“ ძიება და პოვნა, ანუ ფიქრების ზღვასა თუ ოკეანეში სიბრძნის მიგნება (ტაბიძე, 1992: 234). ლექსში „გრიგალი“ ზღვა სავსეა ჩაძირული ხომალდებით, მაგრამ ძიების, იდეალის მოხელთების სტიმული მაინც არ იკარგება (ტაბიძე, 1977: 248).

ზღვა მნგრეველი ძალების, სცილასა და ქარიბდას, „მეკობრეების“ სავანეა, მაგრამ პოეტის „ოცნებათა უდიდესი გემი... უწრფელესი და გმირულია“. რწმენა, ღმერთთა ბოროტეულთა დამარცხების უნარის მომნიჭებელი: „მტევნები, სავსე მზის ალუბლებით გულში რეკავენ სიცოცხლის ქარად, მახარებს ჩემი თავისუფლება და სიყვარული მახარებს მარად. გადავიარეთ მრისხანე ზღვები ქარიშხალის და ზღვის მონობაში, გატაცებები სხვისი და სხვისი იფანტებიან მოგონებაში“ („გადავიარეთ მრისხანე ზღვები“) (ტაბიძე, 2017: 385). მზე, სიცოცხლე, სიყვარული საღვთო სახელებია.

გალაკტიონის იდეალია ისეთი მხატვრული სიტყვა, რომელიც ადამიანს დაეხმარება ცოდვების დამარცხებაში, სიბრძნის, რწმენის ძალით ზღვის გადალახვაში: „გვედრები, გამაგონე, ის სიმღერა, მე რომ მიყვარს, ლაჟვარდოვან ფრთების მქონე, შუა ზღვად რომ გადამიყვანს“ („ოდეს მძიმე რამე დარდი“) (ტაბიძე, 1992: 415). „და მაინც ჰგავდნენ შენი ლექსები თვალუწვდენ ზღვაში გაჭრილ პირატებს“, მიმართავს მერაბ კოსტავა გალაკტიონს („გალაკტიონი“) (კოსტავა, 1990: 144-162).

დიდი ფრანგი პოეტის შარლ ბოდლერის აზრით, ადამიანს ზღვა იმიტომ იზიდავს, რომ ის სარკეა, რომელშიც თავის არსებას ქვრეტს. ადამიანის სული ზღვისებრ „ამლამებულ მორევს“ მიაგავს. ზღვასავით განუზომელია ადამიანის სული, ორთავე განძის და საიდუმლოს მფლობელია: „ორივ წყვდიადით ხართ მოცული, ორივ კრძალული, ადამიანო, შენს ფსკერამდე ვინ ზომავს მანძილს! ზღვაო, ვინ იცის, მფლობელი ხარ რამდენი განძის! გაქვთ საიდუმლო თქვენ ორთავს ღრმად ჩამალული“ („ადამიანი და ზღვა“) (ბოდლერი, 1992: 31).

„ზღვათა დიდი პოემა მბანდა“, წერს არტურ რემბო და „ზღვად ნა-ზღაპრალზე“ აკეთებს აქცენტს. პოეტს „სივრცეთა იისფერი ნისლი“ მოსავს, ხოლო ოკეანის ძლევა მოსილების მითს აქარწყლებს უფლის დედა: „ვინ იფი-

ქრებდა, მარიამთა ფერხნი ციერნი უცებ დადრეკდგნენ ოკეანის ღუჟიან ჩიჩვირს“... ეს ლექსი ქართულად პირველად უთარგმნია პაოლო იაშვილს.

„რემბო თვითონ იყო ეს მთვრალი ხომალდი“, წერს ცნობილი ცისფერყანწელი ქართველი პოეტი ვალერიან გაფრინდაშვილი (გაფრინდაშვილი, 1990: 586).

„უძველესი დროიდან სული წარმოედგინათ მიწიდან ცისკენ ხან ცხენით, ხან მზე–ღმერთის ნავით, ხან კი კიბის საშუალებით მიმავალ არსებად“, წერს ვიქტორ ნოზაძე (ნოზაძე, 1956: 335).

კ. გილბერტი და გ. კუნი აღნიშნავენ, რომ შუა საუკუნეებში წარ-მოსახვას ადარებდნენ პატარა ნავთან, რომელიც „ზეცისა და მიწიერ სფეროთა შორის დაცურავს“ (Гилберт, Кун, 1992: 144). „სიბრძნის ნავით“ „ცოდვათა მორევის“ გადალახვაზე საუბარი „ბჰაგავად–გიტამი“ (ჩხენკელი, 1983: 1.8).

„ისევ აყვავდა ია-ვარდი ოცნების ნავზე, ოცნების ნავზე სიხარული დაჰქრის ვედრებით“, აცხადებდა გალაკტიონი. „ოცნების ნავი“ მისი პოეზიის სიმბოლოა, საღვთო სახელებით გამორჩეული, რადგან ია მარიამ ღვთისმშობელზე, ვარდი ქრისტეზე მიმანიშნებელია.

მხოლოდ ზღვა, უსაზღვროება, ია-ვარდია გალაკტიონის პოეზიის მთავარი მახასიათებელი: „წიგნიც ყოველთვის ზღვა არის გრძნობის, ვარდია ვარდობის, იათ იობის“.

პოეტის „ოცნების ნავი“ მშვენიერია ია - ვარდით, რწმენით: „კვლავ გამოცოცხლდა ია - ვარდი ოცნების ნავზე, ოცნების ნავზე სიხარული დაჰქრის ვედრებით და აღტაცებით შეიმოსა ბუნება სავსე, ბუნება, სავსე იმედებით და შეხვედრებით“ („მზის ამოსვლა ზღვაზე“) (ნოზაძე, 1956: 241).

პოეტურ სულთან, შთაგონებასთან არის კავშირში გალაკტიონის ოქროს ნავი, ფიქრთა ნავი, ლაჟვარდის გემი, ზღვა სიცხადის და ოცნებისა.

გალაკტიონისათვის მთავარი იყო „სიბრძნის ზღვაში“ გადაშვება, განსახლების ზღვა, აღტაცების ზღვა, ზღვის გზებით სვლა „ჟამიეთის შარაგზიდან“ მარადიულობისკენ, „ოკეანესთან დამეგობრება“.

პოეტის „სიცოცხლის ნავი“ მიემართება იქ, „სადაც მთელი მსოფლიოს ბრწყინავს ვარსკვლავი“ („იალქანი დაუცხრომელი“). ამ გზაზე ეიმედება „მორეული მზის“ (უზუნაესის) ხილვა. ზღვისა და ოკეანის გზით პოულობს „მომავლის სავანეს“, აღწევს განახლებას („მშვიდობის წიგნი“). პოეტისთვის მთავარია „სიბრძნის ზღვის“, „ფიქრთა ოკეანის“ „მსოფლიო ვარსკვლავის“ მიგნება. მისი „ზღვის ჩანგი „საუკუნეთა სადიდებლად“ არის მიმართული („მილიონებში ხელისმრეველი“).

პოეტის „მოგონებები, პარაბოლები“ ზღვას უკავშირდება („ბათუმი“). ზღვაში ბობოქრობს სიტყვის მეუფის „ცისფერი ხომალდი“ („პორტრეტი“).

„მგრგვინავი ოცნება“ იმედის აფრებს აფრიალებს. ასევე გვხვდება გრიგალი-საგან ჩაძირული გემები, ხომალდები, სადაც გრიგალი ურწმუნობაა, ხომალდი – ეკლესია, რწმენა, რითაც ეპოქის არსს გვიცნობიერებს („გრიგალი“).

ტერენტი გრანელთან საუბარია „ზღვა გრძნობაზე“, „ფიქრის ნავებზე“, „ოცნების ხომალდზე“.

გალაკტიონი გრიგალებს გადარჩენილი ხომალდის სახით გვაუწყებს რწმენის გადარჩენას („გრიგალს, ქარიშხალს ვსვამთ ამის შემდეგ“) (ტაბიძე, 1993: 372). ხომალდი ალუგორიულად ტაძარს განასახიერებს (მოსია, 1996: 121). „ლურჯა ცხენების“ ავტორი „ოქროს ნავში“ იმყოფებოდა რუსთაველთან („მთვარის ნაამბობიდან“) (მოსია, 1996: 415).

ცოცხლებივით ეხმიანება ქარველი პოეტი უცხოელ წინაპრებს „... ოდესმე, ჯერ ისევ ბავშვი, ვგრძნობდი, რა არის ველთა ხალისი და ჩემთან ერთად ოქროსფერ ნავში იყვნენ ედგარი და ნოვალისი“ („ის ადგილები“) (ტაბიძე, 1977: 641).

გალაკტიონი ბოლომდე რჩება „უცხო მხარეების“, კერძოდ, ედგარ პოს თაყვანისმცემელი: „...უცხო მხარეები იგრძნეს ხომალდებმა“ („საუბარი ედგარზე“). პოეტების მეფე „ოქროსფერ ნავში“ მოცარტის, შენიეს, შელის სულელებთან სიახლოვეს ამყარებს („ალუჩა, შვიდი წლის ბავშვი“).

ასევე, გალაკტიონისთვის მახლობელია ჰომეროსის პოეზიის ხომალდი („ის წაიყვანა ოცნებამ მისმა“), თამარ მეფის ხომალდი. ქართველ პოეტს ესმოდა „ხომალდის რჩევა“ და „იალქნების ნანა“ („ხომალდისას ვისმენ რჩევას“) (ტაბიძე, 1993: 353). ლექსში ხომალდი ტაძრის იდენტურად მოიაზრება, ტაძარი კი მარიამ ღვთისმშობლის სახელია (მოსია, 1996: 124).

გალაკტიონმა განსაკუთრებული ინტერესის საგნად აქცია აფრა, იალქანი, ანძა, საჭე, წარმოიდგინა ისინი ფერებში და მათში მრავალმნიშვნელოვანი შინაარსი იგულისხმა. პოეტს სიზმრებში მოესმოდა „იალქნების ნანა, იალქნების შრიალი“.

ლექსში „ეს მშობლიური ქარია“ (ტაბიძე, 1992: 214-319). შთაგონების მოვლინება ასე წარმოიდგინება იალქნების გამოყენებით: „...არც ხმა, არც ჩურჩული, ბინამინაგნები თვალებდალურჯული თრთიან იალქნები. ძილი მეგონება: უცებ ქაოსიდან მთვარემ მოზიდა ლურჯი მოგონება“. „მთაწმინდის მთვარეში“ ფიგურირებს „ოცნებათა ლურჯი იალქნები“. „ცხრაას თვრამეტში“ იალქნები „ზმანეთის ქვეყანაში“ მიიჩქარიან. „გემთ იალქნების ფიქრზე“ საუბარი ლექსში „იალქნები“ (ტაბიძე, 1993: 423).

ღიაღის შესაქმნელად აუცილებელია ზღვის იდენტური ოცნება, ზღვის იალქანივით სული („რომ შექმნა რამე ღიაღი“) (ტაბიძე, 1993: 136-137).

საუბარია „იალქნის თვალზე“, „იალქანდაუღალ, სულზე, „თვალეზდაღურ-ჯულ იალქნებზე“.

გვხვდება ნეოლოგიზმი „მეიალქანე“ („შორს მოჩანს მთები ამწვანებული“) (ტაბიძე, 1993: 92).

მუზის მოვლინების ნიშანია იალქნებში გამოჩენილი ცისარტყელა („შორს იალქნები ჩანდა“).

წმინდა გრიგოლ ღვთისმეტყველი საუბრობს „სათნოების მშვიდ ნავსადგურზე“, საითკენაც უნდა ილტვოდეს ნათელღებული ადამიანის სული (სიტყვა მართლისა სარწმუნოებისა, წიგნი I, (თბ. „მერანი“, 1990, ციური მენავე – ღმერთი) დანტეს „ღვთაებრივ კომედიაში“ (გამსახურდია, 2012:141).

გალაკტიონი იყო ცხოვრების ზღვის ტალღებთან შეჭიდული „ფანტასტიკური მენავე“ („ისევ ახალგაზრდობას“) (ტაბიძე, 1992: 319), „წარმოსახვის ფარული ნავით“ მისწრაფის ახალი განზომილებებისკენ.

ლექსში „გადამწვანებული მწვერვალებისკენ“ – მოგონებები ლამაზი ნავის მოგზაურებია“ (ტაბიძე, 1977: 304). ყურადღებას იქცევს რიტმის ბგერა ზვაური, ზღვა მუსიკა, „ზღვა სიცხადის და ოცნებისა“. პოეტი საუბრობს „მოგონების ხომალდზე“, „ფარულ ნავზე“, ერთგან „სიმაღლეებს მიჰყვება ფიქრი ოქროს ნავებით“.

ამ სახეებს გალაკტიონმა პოლიტიკური შინაარსიც შესძინა.

გოდება აემგზავრება უცხოეთისკენ გადამისამართებულს: „რადგან არ მაქვს სამშობლო, რადგან არ მყავს არავინ, ისევ უცხოეთისკენ მიმაფრენენ ნავები“ („მზადება გასამგზავრებლად“) (ტაბიძე, 1977: 267).

„მწუხარე თოვლის“ სამეფოსთან ერთმორწმუნეობის მოტივით დაკავშირება საბედისწერო აღმოჩნდება „ქართული პატიოსნებით სავსე“ ერისთვის, რადგან მხსნელის ნაცვლად ჯალათი მოევლინება: „მწუხარე თოვლში წამიყვანა ფერადმა გემმა, წინათ ანგელოზს – დედამიწას ვუცქერი ჯალათს, ო, შურს იძიებს უსათუოდ როსმე ბოჰემა, გული გრძნობს ღალატს“ („გული გრძნობს ღალატს“) (ტაბიძე, 1977: 397).

პოეტების მეფე მეოცნებე აგასფერია, აგასფერის ხომალდის მესაჭე, მარადიული მოგზაური და მეზღვაური, დედამიწის ყველა კიდეზე მოხეტე. აგასფერი, შუა საუკუნეებში შექმნილი ლეგენდის მიხედვით, ქრისტეს ჯვარცმის მაყურებელია, რომელიც არ დაეხმარა ქრისტეს გოლგოთის გზაზე ჯვრის ზიდვაში და ამიტომ განწირულია, რომ მარადიულად იხეტიალოს დედამიწაზე. გალაკტიონი, პირიქით, არათუ განმცდელია ძე ღმერთის ჯვარცმის, თვითონაც ჯვარზე გაკრულია, გულის სისხლის გამღებია პოეტური იდეალებისთვის.

პოეტის ხომალდი იყო „ქარის პირდაპირ“, დინების წინააღმდეგ მავალი. ოკეანესთან, ზღვასთან „დამეგობრება“ პოეტის ბედისწერა იყო, რადგან მისი შემოქმედებითი ფენომენი მართლაც ზღვასავით, ოკეანესავით ამოუწურავია.

ერთგან „ლურჯა ცხენების“ ავტორი აფიქსირებს „სიგიჟემორეულ ზღვაში გადაშვებას“, „შორეული მზის“ ნახვას, ანუ ოცნების, ფიქრების, წარმოსახვების სამყაროში ტრიალს და მზის, ანუ ღვთის მოვლინებას, რადგან მზე საღვთო სახელია.

პოეტის მეზღვაურის ნავები, გემები, ხომალდები ყოველგვარ ფათერაკებს სძლევადა, ყოველთვის იმარჯვებდა, მრავალგვარ წინააღმდეგობათა გადალახვის უნარით იყო გამორჩეული, რადგან რწმენა, სულიერი სიმტკიცე, სიწმინდე, გმირული სული, სამშობლოს სიყვარული აძლიერებდა: „ჩემს სამშობლოშიც აღტაცებას ვგრძნობ მეზღვაური“, წერდა პოეტი („მაისმა ისევ მომიტანა ლაჟვარდი ზღვები“) (ტაბიძე, 1992: 320).

გალაკტიონის პოეზიაში განსაკუთრებულ ყურადღებას იქცევს აფრა, ანძა, იალქანი. „ვერხვებში“ ნათქვამია: „...მას შემდეგ ბედი და იალქანი ქარის სიმძიმით გადაიხარა“... ლექსში „მზადება გასამგზავრებლად“ პოეტი „ლურჯი იალქნებისკენ“ მიისწრაფვის. „ზღვის ეფემერაში“ „ზღვის უდაბნოში ვერც ერთ იალქანს ვერ ხედავს თვალი“ (ტაბიძე, 1993: 236), ამასთან სხვაგან პოეტს ევლინება „მფარველი იალქნები“.

სტეფან მალარმე დაეჭვებული კითხულობდა: „... ნუთუ გრიგალში ეს იალქნები ოდესმე გვერდზე გადაიხრება და გადახრილი ნელა გაქრება იქ, სადაც არის უნაყოფობა და კუნძულები ქვიშის ფერია“ („ზღვაური“) (მოსია, 2016: 68-69).

გრიგალის მეთაურობით მოგზაური ანძაა გალაკტიონის ლექსში „ზღვა ახმაურდა“. ანძა და აფრა ერთდროულად გვხვდება ლექსში „მკაცრია ამ დროს“ (ტაბიძე, 1992: 11). ანძა „ცისფერი ხომალდის“ მეგზურია ლექსში „ანძები“. აქცენტირებულია „ანძების ტყე, მგლოვიარე ანძა, საომარი აფრა“.

ყურადღებას იცევს „მფარველი და თვალეზღვარეული იალქნები, მეოცნებე აფრები, საიმედო ღუზა და საჭე, მესაჭე“. ლექსში – „ხომალდისას ვისმენ რჩევას“ სრულიად ახალ კონტექსტში მოიაზრება ხომალდი და იალქნები: „ ხომალდისას ვისმენ რჩევას, როგორც ძვირფას მცნებას და ოცნებას მიცემული ვიგრძნობ დავიწყებას“. შემდეგ საუბარია „იალქნების ნანაზე“, „იალქნების შრიალზე“: „ტკბილ სიზმრებში მე მომესმის იალქნების ნანა, იალქნების შრიალი და ჟრჟოლა გრძნობისთანა“ (ტაბიძე, 1993: 358).

პროფესორი ტიტე მოსია წერს: „მატბერდის კრებულში მოცემულ ერთ პასაჟში ზღვა ალეგორიულად დასახულია ცხოვრებად, ნავი-ეკლესიად, მენავთ-მოძღვარი-ქრისტედ, ხოლო აფრა სულიწმინდად“ (მოსია, 2011: 679).

სხვაგან გვხვდება მეცნიერის ასეთი განაცხადი: „ჰიმნოგრაფი ქრისტეს ცხოვრების ნავსაყუდელს უწოდებს“ და დამოწმებულია „ნეემირებული ძლისპირნი“ (გვ. 847): „არამედ შენდა მოვილტვი, ქრისტე, ცხოვრებისა ნავთ-საყუდელო“ (მოსია, 2016: 412).

ვფიქრობთ, გალაკტიონის შემოხსენებულ ლექსში ანალოგიურ ჭრილში უნდა მოვიაზროთ „ხომალდის“ (ეკლესიის) რჩევა, როგორც „ძვირფასი მცნება“. ხოლო ამავე კონტექსტის „იალქნების ნანა“ - სამების მესამე წევრის – სულიწმინდის მოვლინებად. ანდაც ასეთივე ქვეტექსტის მატარებელია.

ზღვა, ოკეანე, ხომალდები ერთ-ერთი უმთავრესი სიმბოლოა ედგარ პოს სახისმეტყველებაში. „შუცნობელი ნათლის უკიდეგანო ოკეანე, ბნელეთის ზღვა, ნეტარების ზღვა, ზღვის ხახა - მთვლემარე გველეშაპი“ მიგვანიშნებს პოეტის მიერ ამ ცნების მრავალმნიშვნელოვან გააზრებაზე.

„ბოთლში ნაპოვნ ხელნაწერში“ საუბარია ზღვაში მავალ ხომალდზე, რომელიც იალქანადმართულია ქარის საწინააღმდეგოდ. ირგვლივ უდაბნოა. ზღვის აბობოქრებას, საოცარ მძვინვარებას დაღუპვის შიში აემგზავრება. მოთხრობის პერსონაჟი ჩანაწერებს აკეთებს და გადარჩენის მიზნით გადაწყვეტს ბოთლში ჩადოს ხელნაწერი, მერე კი ზღვას მისცემს. გემი ქარის საწინააღმდეგოდ მოძრაობდა და სასწაულთ სასწაული ის იყო, რომ ვეებერთელა ხომალდი ზღვამ არ ჩაყლაპა.

„ჩვენი ბედისწერა უთუოდ ეს უნდა იყოს, სასრულუქონელი ქროლვა მარადისობის ნაპირზე. ბუმბერაზი მთები წამოგვდგომოდა თავს, ვითარცა ზღვასქვეშეთის დემონები, ვისთვისაც ჩვენი დაღუპვა აუკრძალავთ, მუქარის უფლება მიუნიჭებიათ“, ასე გაიაზრება ნაწარმოებში საფრთხე, როგორც ბედისწერა, როგორც სიძნელეებთან შერკინების, ცნობიერების გამდიდრების საშუალება.

მთავარი აქცენტი გემის კაპიტანზე კეთდება, რომელსაც ოდნავ ჰქონდა შუბლი დანაოჭებული და მაინც „მირიადი წელიწადი აღბეჭდილიყო მასზე“. ჟამთა სვლას შერთვოდა მისი ჭადარა და მისი ჭკუა-გონება სიბილას თვალეებით უჭვრეტდა მოვალს“ (პო, 2001: 52), რაც იმაზე მიმანიშნებელია, რომ ავტორს აინტერესებს არა ჩვეულებრივი ჭკუა-გონების, არამედ მრავალგზის გარდასხულებების შედეგად საუკუნეებში დაგროვილი ცოდნა-გამოცდილების, გამორჩეული სიბრძნის, წინასწარმეტყველური ცნობიერებით საყურადღებო პერსონაჟი, რომელიც თვით ავტორის არქექტიპია.

მწერლის თვალთახედვაში მოქცეულია არა ფიზიკური ხომალდი, არამედ მისი სახით „უხსოვარი დროის სული“, როგორც გალაკტიონის „ოცნების ნავი“, ფიქრის ხომალდი: „მთელი ხომალდი და ყველაფერი, რაც კი აქ არის, მოუცავს სულს უხსოვარი დროისას, ვითარცა წიაღდანთქმული აჩრდილები“ (პო, 2016: 53).

თავზარდამცემი იყო ქარისა და ოკეანის ორთაბრძოლა, ქარბორბალა და საბუმი, საშინელი სტიქიონი: „გემის სიახლოვეს მარადიული ღამის ბნელ–უკუნეთი იყო გამეფებული. ირგვლის ყინულის ბუმბერაზი მთები აღმართულიყო, ცისკენ აწვდილი.

ოკეანის დინებამ ხომალდი სამხრეთისკენ გაიტაცა, რაც შემზარავ გრძნობებს იწვევდა, „მაგრამ ამ თავზარდამცემი მხარის შეცნობის სურვილი სძლევს ჩემს სასოწარკვეთილებას და აღარ ვწუხვარ, თუნდაც ტანჯვით ამომხდეს სული. ჩვენ გულისწარმტაც ცოდნას, ჯერხნობით დაგმანულ საიდუმლოს ვესწრაფვით, რომლის მიკვლევა და დაღუპვა ერთი იქნება“.

„შემფოთებული მეზღვაურები ბარბაცებენ გემბანზე, მაგრამ იმათ სახეებს უფრო იმედის ალი დასთამაშებს, ვიდრე შავი აღმური უსასოობის“. „შემზარაობა უშემზარავესი! მაგრამ დრო აღარ არის, ჩემს ბელზე ფერს ვეღარ მოვასწრებ... ოკეანის ღმუილში დაბლა მივიმზღვრევით“ (პო, 2016: 54).

მწერლის მიზანია „...საჭის უქონლად და გზის უცოდნელად, შეაღწიონ „შეუცნობელი ნათელის უკიდევანო ოკეანეში და კვლავ თავგადასავლების მოყვარული ნუბიელი გეოგრაფისა არ იყოს, თითქოსდა შეიჭრებიან ბნელეთის ზღვაში იქაურობის მოსაკვლევად“ („ელეონორა“) (პო, 1911: 74).

აშკარაა, როგორც ედგარ პოს, ისე გალაკტიონს სულიერების ზღვაში, შეუცნობ სამყაროში შეღწევა და ცნობიერების გამდიდრება სწადიათ. ორივეგან სიმბოლურია ზღვა, ოკეანე, ხომალდი. ედგარ პოს „პაემანში“ საუბარია „ნეტარების ზღვაზე“ (პო, 1911: 70). „პაემანში“ აქცენტი მოდის „შეუცნობელი ნათლის უკიდევანო ოკეანეზე“ (ავგუსტინე, 1985: 61-73). „უსასრულობის საზღვარია“ პოეტის ინტერესის საგანი მოთხრობაში „მთრებელი და ქანქარა“ (პო, 2016: 118).

ლექსში „ელენეს“ ნათქვამია: „მშვენიერება ელენე შენი, მაგონებს ხომალდს ძველი ნიკეის, რომლითაც მგზავრმა დიდ ჭირთა თმენით სურნელოვანი ზღვა გადასერა და მშობელ ნაპირს მიადგა გემით. ბევრი მივლია შფოთიან ზღვებით“... შენ ხარ ხატება ანტიკურ რომის და საბერძნეთის წარსულ დიდების“ (პო, 2001: 47).

„მალშტრომში დანთქმა“ (მოსია, 2011: 37) ოკეანის, უფსკრულის, გემის სახეებით ისევ სულიერი სიღრმის ძიებას, სიბრძნის ზღვას უტრიალებს და შეუცნობლის მაძიებელი პერსონაჟის გადარჩენა მიზნის მიღწევაზე მიმა-

ნიშნებელია. ნაწარმოებში საუბარია „მალტრემის გიგანტურ მორევზე, უფსკრულში მიტაცებულ გემზე“. ოკეანის დინებას ემსხვერპლებიან ვეშაპი, დათვი, სანაპიროზე მიწაზე ენარცხებიან დიდი ნაგებობები. ქარაშოტი ანძას გადატეხავს და უმცროსი ძმა ზღვაში დაინთქმება. ხომალდი ზვირთებში შეიმალება, უსაზღვროა სტრემის მორევი. შიში და სასოწარკვეთილება გამეფდება ირგვლივ, მაგრამ ნაწარმოების მთავარი პერსონაჟი ისევ თავის მთავარ მიზანს უტრიალებს: „მსურდა შევწირვოდი უფსკრულის სიღრმის შეცნობას“.

ხომალდი უფსკრულში გადაეშვება. ღმერთს ლოცვა აღევლინება. მორევში თავქვე ჩაყირავებული ხომალდიდან გადაშვებული ადამიანი ოკეანის ზედაპირზე აღმოჩნდება, მერე დინება მეთევზეთა სიახლოვეს გარიყავს ნაცნობებთან. სახეშეცვლილი, გაჭადრაკებულია ზღვის მომვლელი, მაგრამ რაც მთავარია, გადარჩება „ზღვის ხახას“, „ბნელეთის მორევს“.

ასე იმდღიღრებდა ოკეანეში – ცნობიერების უკიდუგანო წიაღში – მთა-ნთქმული ედგარ პო თვალსაწიერს და იქიდან ყველაზე ძირფასი მარგალიტი – სიბრძნე ამოჰქონდა.

„პომ იგრძნო, იწინასწარმეტყველა ხომალდის ცხოვრება, როგორც გასულიერებული არსების, დაიჭირა დიდი სიმბოლურობა ზღვის მოვლენის“ – ასე მიგნებულად იყო მითითებული კ. ბალმონტის მიერ ზღვის და ხომალდის ციკლის თავისებურება, მისი დაფარული აზრი (პო, 1911: 11). ედგარ პოსთან მოიხილება „შეუცნობი ხეზები“, გალაკტიონთან – „შეუცნობთა დაქანდაკება“.

გამოყენებული ლიტერატურა:

- ავგუსტინე (1985). ნეტარი ავგუსტინე. აღსარება. საქართველოს ეკლესიის კალენდარი. თბილისი;
- ახალი აღთქმა (1992). ახალი აღთქმა და ფსალმუნები. სტოკჰოლმი;
- ბიბლია (1990). ბიბლია ორ წიგნად. წიგნი I. თბილისი;
- ბიბლია (1990). ბიბლია ორ წიგნად. წიგნი II. თბილისი;
- ბიბლია (2013). ბიბლია. თბილისი;
- ბოდლერი (1992). შარლ ბოდლერი. ბოროტების ყვავილები. თარგმანი დავით აკრიანის. თბილისი;
- გამსახურდია, (2012). დანტე. ღვთაებრივი კომედია. თარგმანი კონსტანტინე გამსახურდიასი. თბილისი, გამომცემლობა „პალიტრა L“;
- გაფრინდაშვილი (1990). ვალერიან გაფრინდაშვილი. ერთტომეული. თბილისი, გამომცემლობა „მერანი“;
- კოსტავა (1990). მერაბ კოსტავა. ლექსები. გამომცემლობა „მერანი“, თბილისი;

- მალარმე (1919). სტეფან მალარმე. ლექსები და პროზა. წინასიტყვაობა და შენიშვნები გასტონ ბუაჩიძის. ქუთაისი;
- მოსია (1996). ტიტე მოსია. საღვთისმშობლო სახისმეტყველება. ზუგდიდი;
- მოსია (2011). ტიტე მოსია. დავით გურამიშვილის მსოფლმხედველობის სამყაროში. თბილისი;
- მოსია (2016). ტიტე მოსია. ქართული სასულიერო მწერლობის სახისმეტყველებიდან. თბილისი;
- ნოზაძე (1956). ვიქტორ ნოზაძე. „ვეფხისტყაოსნის“ ღმრთისმეტყველება. თბილისი;
- პო (2016). ედგარ ალან პო. მოთხრობები. თარგმანი ზაურ კილაძის. თბილისი, გამომცემლობა „პალიტრა L“;
- პო (1911). ედგარ ალან პო. თხზულებათა კრებული ოთხ ტომად. ტ. I. ინგლისურიდან თარგმანი და წინასიტყვაობა კ. ბალმონტის. მოსკოვი;
- პო (2001). ედგარ ალან პო. რჩეული ლირიკა. თბილისი, გამომც. „დიოგენე“.
- ტაბიძე (1977). გალაკტიონ ტაბიძე. რჩეული. თბილისი;
- ტაბიძე (1992). გალაკტიონ ტაბიძე ხუთ ტომად. ტ. I. თბილისი;
- ტაბიძე (1993). გალაკტიონ ტაბიძე ხუთ ტომად. ტ. 3. თბილისი;
- ტაბიძე (1993). გალაკტიონ ტაბიძე ხუთ ტომად. ტ. 2. თბილისი;
- ტაბიძე (2016). გალაკტიონ ტაბიძე. ლექსები. თბილისი;
- ტაბიძე (2017). გალაკტიონ ტაბიძე 15 ტომად. ტ. 4. შოთა რუსთაველის ქართული ლიტერატურის ინსტიტუტი. თბილისი;
- წერედანი (2014). დავით წერედანი. ანარეკლი, ესეებად, დიალოგებად, თარგმანებად არეკლილი კლასიკური პოეზია. თბილისი, „ბაკურ სულაკაურის გამომცემლობა“;
- ჩხენკელი (1983). ბჰაგავად-გიტა. თარგმნა, წინასიტყვაობა და შენიშვნები დაურთო თამაზ ჩხენკელმა. თბილისი, გამომცემლობა „განათლება“;
- Гулберт, К., Кум. Г. (1992). К. Гулберт, Г. Кум. история эстетик. Москва.